

Dagthema: Met spijs en drank en uitgelezen wijnen

Overweging 14 oktober – Bart-Jan van Gaart

“...Het toneel van dit verhaal is Kana. Dat ligt in Galilea.

Het land van de heidenen.

Zoiets afkeurends als 'het donkere zuiden' of 'het koude noorden'.

Zeg maar vanuit Amsterdam gezien Groningen of Zeeland. Die streken.

Maar uitgerekend daar gebeurt het. Een bruiloft.

Er word ons niets verteld over wie de bruid en bruidegom zijn. Dat doet er ook niet toe...”

Eerste lezing uit Jesaja 25:6-9

Tweede lezing uit Johannes 2:1-11

God Lied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

De woorden die wij spraken tot elkaar,
haastige harde lieve onverstane,
de nacht die wij verzwegen voor elkaar,
de bange dromen, de doorluchte wanen,
de dagen die wij gingen met elkaar
in donker woud door schaduwlichte lanen.

De mensen die wij werden één voor één,
spelende handen helderziende ogen,
lichamen stromend water steen en been,
vurige zielen vonken mededogen,
die ene die wij zijn en anders geen,
die anderen die wij nog worden mogen.

Dit niets dat overleeft ternauwernood,
dit alles dat ik ben in vrees en beven,
dit enig hier nu tegen doem en dood,
dit korte, lichte, lange eigen leven
dat wij ontvangen als genadebrood,
dat ons gegeven is en blijft gegeven.

Welkom en inleiding

"Gelukkig zij die honger en dorsten naar gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden" zegt Jezus in de Bergrede. Maar de lezingen van vandaag laten zien dat er wel meer te dorsten en te honger is. Wijn is vandaag het centrale thema. En water natuurlijk voor hen die geen wijn blijven. Maar pas op, voor je het weet is zelfs het waswater een prima wijn.

Het lijken lezingen over spijs en drank en het Bourgondische leven, maar zoals altijd zit er een dubbele bodem in de verhalen die ons terugbrengen bij vrede en recht en een nieuwe wereld.

pag. 1

Oecumenische
Basisgemeente **De Duif**

© Oecumenische basisgemeente De Duif, Amsterdam – www.deduif.net - info@deduif.net
Deze tekst is bedoeld voor persoonlijk, niet-commercieel gebruik, zoals voor studiedoeleinden.
Elke vorm van herpublicatie van (een deel van) de inhoud van deze tekst zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de maker is verboden.

Openingsgebed

Eeuwige,
Maak ons gevoelig
voor wat ons eigen leven niet raakt,
maar wel gebeurt.
Open ons
voor de berichten
die uit den vreemde tot ons komen
hoe schokkend en ongeloofwaardig
zij ook kunnen zijn.
Doe ons beseffen
dat ons eigen leven
niet de maatstaf mag zijn
voor het beoordelen
van wat goed is en niet goed.
Doorbreek in ons de weerstand
dat wij alleen geloven
wat wij met eigen ogen zien,
dat wij alleen voelen
wat wij zelf ondergaan
opdat wij meer en meer gaan lijken
op Jezus, die wij uw Zoon noemen.

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

1 koor 2 allen
Wek mijn zachtheid weer.
Geef mij terug de ogen van een kind.
Dat ik zie wat is.
En mij toevertrouw.
En het licht niet haat.

Eerste lezing uit Jesaja 25:6-9

Vertaling KBS 1975

De Heer van de legerscharen richt op deze berg voor alle volken een feestmaal aan met uitgelezen gerechten, een feestmaal met belegen wijnen, verrukkelijke, uitgelezen gerechten, belegen, gelouterde wijnen. Op deze berg verscheurt Hij de sluier die over alle volken ligt, de floers die alle naties bedekt. De Heer vernietigt de dood voor altijd, Hij veegt de tranen van alle gezichten, op heel de aarde wist Hij de smaad van zijn volk uit: De Heer heeft het gezegd! Op die dag zal men zeggen: Dat is onze God. Wij hoopten op Hem en Hij heeft ons gered. Dat is de Heer, op wie wij hoopten; laat ons blij zijn en juichen om de redding die Hij heeft gebracht.

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Een schoot van ontferming is onze God.
Hij heeft ons gezocht en gezien
zoals de opgaande zon aan de hemel.
Hij is ons verschenen toen wij in
duisternis waren, in schaduw van dood.
Hij zal onze voeten richten op de
weg van de vrede.

Tweede lezing uit Johannes 2:1-11

vertaling Alex van Heusden

En op de derde dag geschiedde een bruiloft in Kana van Galilea en de moeder van Jezus was daar. Ook Jezus was uitgenodigd voor de bruiloft, en zijn leerlingen. En omdat de wijn ontbrak, sprak de moeder van Jezus tot hem: Ze hebben geen wijn. Jezus sprak tot haar: Wat is dat voor mij en voor jou, vrouw? Mijn uur is nog niet gekomen. Zijn moeder zegt tot de bedienden: Alles wat hij jullie zegt, moet je doen. Nu waren daar zes stenen waterkruiken neergezet volgens de reiniging van de Judeeërs die elk twee of drie metreten bevatten. Jezus sprak tot hen: Vul de kruiken met water. En zij vulden ze tot de rand. Hij sprak tot hen: Schep er nu wat uit en breng dat naar de ceremoniemeester. Dat deden ze. Toen nu de ceremoniemeester het water proefde dat wijn geworden was - hij wist niet waar die vandaan kwam, maar de bedienden die het water geschept hadden, wisten het - riep de ceremoniemeester de bruidegom en sprak tot hem: Ieder mens zet eerst de goede wijn op tafel en als ze zich bezat hebben, de mindere. Jij - jij hebt de goede wijn bewaard tot nu toe. Dit heeft Jezus gedaan als begin van de tekenen in Kana van Galilea en hij openbaarde zijn heerlijkheid en zijn leerlingen vertrouwden hem.

Lied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Aarde. Deze. Enig denkbare.
Rond en blauw in de ruimte.
Met zon, maan en sterren, seizoenen, rivieren,
rivieren die stromen naar zee.

En niets valt omhoog en alles omlaag.
En niets is nog af en alles nog nergens.
Maar hier en daar mensen
en steeds meer en overal mensen
die doen wat vandaag nog gedaan moet.
Die langzaam maar zeker, bezeten van liefde,
de aarde opdelfen uit de onderste afgrond.

Aarde. Deze. Enig denkbare.
Rond en blauw in de ruimte.
Met zon, maan en sterren, seizoenen, rivieren,
rivieren die stromen naar zee.

Overweging

De 17-jarige dochter van Franse vrienden van mij stuurde me een Facebook berichtje: "Bart, op welke pagina van de bijbel staat dat recept om van water wijn te maken? We hebben morgen een feestje."

Het is waar, bijna iedereen kent het verhaal van de bruiloft in Kana. Het is in iedere kinderbijbel opgenomen en wordt op elke christelijke school verteld. En het is ook een mooi verhaal dat tot de verbeelding spreekt: een sprookjesbruiloft met veel gasten, maar geen wijn. Geen nood. Als door een wonder weet een van de gasten water in wijn te veranderen. Het feest is gered.

Hoe terecht is het dat dit verhaal is uitgekozen, want het heeft echt alle ingrediënten in zich die wij vandaag nodig hebben. Jesaja spreekt over een maaltijd met uitgelezen gerechten en belegen wijnen. Dit is geen fastfood. Hier wordt onze smaak en geur geprikkeld. Hier is meer aan de hand.

Op de berg gebeurt het

Maar alvorens te kunnen genieten moeten we van Jesaja de berg op. Want bovenop de berg gaat het gebeuren. Als er in de Schrift sprake is van een berg dan wordt bedoeld: nu opletten. Zoals tromgeroffel in het circus of het tikken tegen een glas bij een tafelspeech: Koppen dicht en opletten, nu gaat het gebeuren!

Jesaja was de profeet van de ballingschap. De bovenlaag van het Joodse volk was in ballingschap weggevoerd of beter gezegd gedeporteerd naar Babel. Jesaja was één van hen. Hij probeerde zijn

lotgenoten moed in te spreken. Hij sprak van bevrijding en terugkeer naar de heilige stad. Over een feestmaal. Van tranen die gewist zouden worden en de dood die niet meer zijn zou. Zo sleepten hij zijn mensen die moeilijke tijd op, totdat zijn voorspellingen bewaarheid werden toen er in Babel een nieuw regime zijn intrede deed, dat de Joden liet terugkeren naar hun eigen land.

Echo

De terugkeer naar Sion, naar Jeruzalem, is het alvervullend antwoord op het lijden van het Joodse volk door alle ballingschappen heen. Van de echo van dat verhaal dat de Israëlieten slaven waren in Egypte en door de Eeuwige daaruit werden weggeleid tot de pogroms in Oost-Europa. Van de verbanning van alle Joden uit Spanje en Portugal aan het einde van de 15e eeuw tot verschrikkingen van de Holocaust. De opstelling van Israel in het huidige Joods-Palestijnse conflict is alleen te begrijpen binnen die context.

Maar, alsof dat alles niet genoeg is, er is meer. In bijbels perspectief is ballingschap het codewoord voor het leven zelf. Een ballingschap die wij ons paradoxaal genoeg zelf aan doen. Want immers: zoals wij als verzameling individuen, als maatschappij zijn, zo zijn de tijden. Zijn wij goed, dan zijn de tijden goed. Zijn wij slecht dan zijn de tijden slecht. Daar heeft God of hoe je het maar noemen wilt, niets aan bij te dragen. Er zijn er die de bevrijding uit de ballingschap, zien als een leven na dit leven. Een eeuwig leven bovendien. Buiten het feit dat eeuwig wel erg lang en daarmee saai kan zijn, is dit allemaal speculatie. Er is nog niemand teruggekeerd om ons iets over zo'n afterlife is komen vertellen. Ik stel daarom voor dit onderwerp te laten rusten en ons te zijner tijd te laten verrassen.

Daarmee hoeven we niet afscheid te nemen van de metafoor dat dit leven in deze wereld als een ballingschap is. Heel vaak een tamelijk comfortabele en vrolijke ballingschap maar eveneens niet zelden bitter en vol vertwijfeling en wanhoop. En globaal gezien is het beeld niet fraai. Er is oorlog, geweld, corruptie, onrecht. Er zijn rampen, wanhoop, eenzaamheid en honger. Waar eigenlijk niet. Als een buitenaards intelligent wezen op de aarde zou inzoemen, zou het waarschijnlijk stomverbaasd zijn van de ongelooflijke puinhoop die menselijke wezens van deze planeet maken. In ieder geval is er genoeg aanleiding om hier of daar wat verbeteringen aan te brengen. Om ons, bijbels gezegd, te bevrijden uit ballingschap en slavernij. Maar zoals Israel 40 jaar door de woestijn dwaalde op weg naar een goed wij land, terwijl de geografische afstand slechts drie of vier dagreizen gaan is, zo dwalen wij door het leven op weg naar.... naar wat eigenlijk.

Goed wij land

Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zo zijn de tijden. Laten we dus gaan, samen, met stevige pas, op weg naar een goed wij land, waar vrede en gerechtigheid heerst. Een nieuwe wereld met brood genoeg en water voor ieder menskind. Want dat moet ons doel zijn. Bevrijding uit ballingschap. bevrijding uit onderdrukking door systemen of mensen. De enige geldige reden om hier op zondagmorgen bij elkaar te komen, is om met elkaar de roadmap te tekenen die ons naar die nieuwe wereld zou brengen.

Maar hoe kwamen we nou ook weer op die bruiloft in Kana terecht? Wat brengt ons daar en wat hebben we daar op een dag als vandaag te zoeken? In ieder geval geen wonder. Geen miraculeuze verandering. Althans, niet van water in wijn. Een rekenwonder is het. Een geheimschrift in cijfers. Het gebeurde op de derde dag. Natuurlijk, de derde dag. Altijd weer de derde dag. De derde scheppingsdag toen de wateren verzameld werden en de aarde tevoorschijn kwam. Of de derde dag toen God afdaalde naar de Sinai en een verbond sloot met zijn volk. Het wemelt in de schrift van derde dagen. De derde dag is als een groot preludium op wat uiteindelijk DE DERDE DAG zou worden: de dag dat Jezus opstond uit de dood. Anders gezegd, liet zien hoe af te rekenen met ballingschap en slavernij om op te staan tot een ander, beter leven.

In Galilea gebeurt het

Zes kruiken of bakken, de vertalingen verschillen, zijn er. Weer de schepping. Zes scheppingsdagen. De zevende dag zocht de Eeuwige rust. Het toneel van dit verhaal is Kana. Dat ligt in Galilea. Het land van de heidenen. Zoiets afkeurends als 'het donkere zuiden' of 'het koude noorden'. Zeg maar vanuit Amsterdam gezien Groningen of Zeeland. Die streken. Maar uitgerekend daar gebeurt het. Een bruiloft. Er word ons niets verteld over wie de bruid en bruidegom zijn. Dat doet er ook niet toe. Een goed verstaander weet precies wat Johannes hier bedoelt. God zelf is de bruidegom. Wij, zijn volk zijn de bruid. Het feest in Kana is dus niet zomaar een bruiloftsfeest: daar is de Eeuwige in het spel en met Hem de Messias, die zijn volk huwt en het verbond opnieuw bezegelt.

En nu komen we bij het plot. Er zijn zes kruiken water. Waswater wel te verstaan, voor de rituele Joodse reiniging van vuile handen en stoffige voeten. Er is echter geen wijn. Geen wijn geen feest. Het feest, het Koninkrijk Gods, is afwezig!

Vrouw als sleutelfiguur

Op dat moment treedt een sleutelfiguur op. Een vrouw. Een vrouw die tot op vandaag velen aanspreekt en troost biedt: Die vrouw! De moeder van Jezus, Maria. Maar nergens noemt

Johannes haar bij haar naam. Hij denkt niet aan een individu maar aan een beginsel. Geen naam maar een titel: moeder, verwekster. Zij treedt hier op als de spits van Israël. In haar wordt samengevat alles waar dat volk naar heeft uitgezien. Zij spreekt: "Wat Hij je zegt moet je doen!" Nu vallen alle puzzelstukjes in elkaar. Hier worden wij aangesproken. Wat hij je zegt dat moet je doen. Water in kannen en kruiken, vrede en een nieuwe wereld. Onvergankelijk leven en de dood zal niet meer zijn. En wat is dat, onvergankelijk leven? Het antwoord vinden we ook bij Johannes: dat wij de Eeuwige kennen. Dat wij doen wat zijn Messias heeft gezegd en gedaan.

Die dochter van die Franse vrienden. Ze had gelijk. Hier staat het recept voor hemels leven: "Wat hij je zegt dat moet je doen". Zoiets aards als water verandert in superieure wijn. De aarde wordt opgetild in de hemel. Of beter nog: de hemel komt op aarde.

Lied: Klankresten (herhaling)

Klank - res - ten van een on - vol - tooid ver - haal. _____

Steen - let - ter - gre - pen, spo - ren in woes - tijd - zand. _____

Licht - wor - den, ooit ont - van - gen, maar van wie. _____

Hij zal niet sla - pen, al - ler - zie - len hoe - der.

Geloofsbelijdenis

Ik geloof in Eén
die zich kennen laat in Liefde
Die ik zie in de ogen van mijn naaste,
die tot mij spreekt met de stem van mijn geweten.

Ik geloof in Eén
die mens is geworden
in Jezus van Nazareth.
Hij heeft ons voorgeleefd
wat liefde vermag.
Hij heeft ons op weg gezet
naar een menselijker mens-zijn.

Ik geloof in de Geest van verbondenheid
die verbindt en heel maakt
die aanwezig is waar mensen
in vriendschap leven met elkaar.

Ik geloof dat Liefde
ons bezielt en bemoedigt
om met elkaar,
goed te zijn voor deze wereld
en voor allen die erop leven.
Amen.

Mededelingen en collectes

Tafelgebed

(elke frase 2x: 1. Koor, 2. Allen)

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Gezegend zijt Gij, levende God,
omwille van hem, de zoon van de mensen,

woord en gestalte van uw heerlijkheid,
beeld en gelijkenis van uw trouw,

die werd vernederd en gebroken,
die werd verheven in uw licht,

die wordt gehoord, die wordt geleefd,
die komen zal in deze wereld,

die ons een nieuwe naam zal geven,
die onze weg is door de dood,

die wij herkennen, die wij verkondigen
hier in het breken van het brood.

Brood en wijn rondgedeeld

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Wat in stilte bloeit, in de luwte van tuinen,
onder de hete zon, op de akker,
heeft Hij bestemd voor de tafel der armen.

Aardekracht, zonkracht is Hij, licht in mensen,
dat wij elkaar verblijden en doen leven,
brood van genade worden, wijn van eeuwig leven.

Maar wie niets hebben, wie zal hen hieraan deel geven?
En die in weelde zwelgen en van niets weten,
wie zal hen naar gerechtigheid doen verlangen?

Aanschijn der aarde, wie zal jou vernieuwen?
Hij die alles zal zijn in allen, heeft ons bestemd om
aarde, jouw aanschijn te vernieuwen.

Voorbeden

Eeuwige,
in vertrouwen leggen we onze gebeden voor u neer.
Voor mensen zonder recht en zonder stem
verdreven, beroofd, wanhopig –

we bidden om hulp, om recht
voor hen die werken aan vrede
om kracht en creativiteit

voor geweldplegers, uitbuiters, wapenhandelaars
om inzicht en omkeer

voor kinderen en jongeren die hun spoor zoeken
dat zij hun plek vinden, hun doel, dat zij u vinden

voor ouders en grootouders, leraren, opvoeders
om zegen in hun grote taak

voor zieken en stervenden
om de nabijheid van zorgzame mensen
en dat zij zich in uw hand mogen weten, nu en straks

voor ouderen en allen die van zorg afhankelijk zijn
om respect en liefde

voor zorgverleners om wijsheid en mededogen
voor de overheid om inzicht in wat mensen nodig hebben
voor allen die ons gebed hebben gevraagd
of aan wie wij het hebben beloofd.

Wij bidden u voor allen
die leven moeten
met een lege plek aan hun zijde.

Voor hen die treuren
om een kind dat ze verloren,
om een vriend die wegviel uit hun kring,
om een gemis dat niet te noemen is.

Voor uw aangezicht gedenken wij in stilte
onze doden, naam voor naam.

(stilte)

Eeuwige,
al onze gebeden, hardop uitgesproken
of in de stilte van ons hart
hoor ze en verhoor ze,
en zie ons hier bijeen
als teken van onze goede wil
om te leven met u en met elkaar

Lied: Klankresten
(herhaling)

Huub Oosterhuis / Tjeerd P. Oosterhuis

Onze Vader

Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
laat uw koninkrijk komen
en uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons vandaag het brood
dat wij nodig hebben.
Vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij hebben vergeven
wie ons iets schuldig was.
Houd ons staande in de beproeving,
en red ons uit de greep van het kwaad.
Want van u is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid,
in eeuwigheid, Amen.

Zegenbede

Moge je gezegend zijn door de God,
die zich doet kennen in liefde.
Die je ziet in het gelaat van je naaste.
Die tot je spreekt met de stem van je geweten.
Die je leidt op je levensweg,
je pad verlicht als je in duisternis gaat.
Die je beschermt tegen angst en pijn,
je nabij is in de schaduw van de dood.
Die een bron wil zijn van eeuwig leven.
Amen.

Slotlied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte.
En als ik krijsend viel
mij ondervangen met uw wieken
en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht.

